

अर्थ

अर्थ एव प्रधानः" इति कौटिल्यः अर्थमूलो धर्मकामाविति।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ३३

पुणे, बुधवार १५ मार्च, १९६७

अंक ६

आमचे ग्राहक, आणि नाराज ?

☉ छे: ! आम्ही बेळगाव बँकेतील कर्मचारी आमच्या ग्राहकांना केव्हाही नाराज होऊच देत नाही; मग त्यांचे आमच्याकडे कसल्याही प्रकारचे काम असो ! महाराष्ट्र व म्हैसूर राज्य आणि गोवा येथील आमच्या ३८ शाखांच्यामार्फत आपले कोणत्याही प्रकारचे बँकिंगचे काम करण्यास आम्ही तत्पर आणि उत्सुक आहो. तुमचा आमच्याशी व्यवहार म्हणजे उभयतांना पूर्ण समाधान !

दि बेळगांव बँक लिमिटेड

(शेड्यूल्ड बँक : स्थापना १९३०)

आपल्या नजीक असलेल्या आमच्या शाखेला आजच भेटा.

मुंबई शाखा : नरसीनाथ स्ट्रीट, मांडवी, मुंबई ९.

वैश्य को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

स्थापना : १९४५]

७, सुगभाट रस्ता, मुंबई-४.

[टेलिफोन ३५६५०२

(१) बचत खाते :—व्याजाचा दर : द. सा. द. शे. रु. ४=००

(२) महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख गावांवर डिमांड ड्राफ्ट उपलब्ध

(३) खास बचत योजना :—घरी बसून खात्यात पैसे भरता येतात.

अधिक तपशिलासाठी लिहा अथवा भेटा.

मनेजर—ना. शं. कानिटकर

दातांच्या स्वच्छतेसाठी

★ माकडछाप म्हणजेच काळी टूथ पावडर ★

रशियन सेनापतीची भेट—रशिआचे उपसंरक्षणमंत्री व चीफ ऑफ स्टाफ भारताच्या ९ दिवसांच्या दौऱ्यावर आले आहेत. भारताने अलीकडे रशिआकडून काही अत्याधुनिक झस्त्रां सरेदी केली आहेत. त्याचप्रमाणे भारतात मिग लढाऊ विमानांची बांधणीही चालू झाली आहे. भारताचे सेनापती व इतर अधिकारी ह्यांच्याशी होणाऱ्या त्यांच्या चर्चेत बरील बाबीं-वर विचारविनिमय होण्याची शक्यता आहे.

जुने वैद्यकीय हस्तलिखित—इराणमध्ये ७१ वर्षांपूर्वीचे एक वैद्यकीय हस्तलिखित सापडले आहे. ह्या ग्रंथात अनेक प्रकारच्या रोगांवर उपचार ग्रथित करण्यात आले आहेत. त्यात कर्करोगावरही एक उपाय दिलेला आहे. त्याशिवाय वेड आणि महारोग ह्या रोगावरील औषधे दिलेली आहेत. काही काढे दिलेले असून त्यात सशाचे दूध आणि सुसरीच्या फ्लीहेचे तेल ह्यांचा उपयोग सांगितलेला आहे.

आशिया ओलांडणारा रेल्वेमार्ग—इस्तंबूलपासून निघून सायगांवपर्यंत आशिया ओलांडून जाणाऱ्या रेल्वेमार्गाची एक योजना आसण्यात आलेली आहे. ह्या योजनेला सक्रिय पाठिंबा देण्याचे जपानच्या सरकारने ठरविले आहे. संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या आशिया आर्थिक मंडळाच्या येत्या बैठकीत ह्या योजनेविषयी विचारविनिमय होण्याची शक्यता आहे.

बँकांचे राष्ट्रीयीकरण—लोकसभेचे सभासद आणि पंजाब नॅशनल बँकेचे अध्यक्ष श्री. कमलनयन बजाज म्हणाले की, बँकांचे राष्ट्रीयीकरण केल्यामुळे देशाचे हित होणार असेल तर राष्ट्रीयीकरणाला पाठिंबा देण्यास काहीच हरकत असू नये. तथापि ह्यासंबंधीचा विचार केवळ तात्त्विक भूमिकेवरून न करता व्यवहारवादी दृष्टीने करण्यात आला पाहिजे.

१३ कोटी रुपयांची कर्जे—चालू सहकारी वर्ष संपण्यापूर्वी म्हणजे जूनअखेर गुजरात को ऑपरेटिव्ह लँड डेव्हलपमेंट बँक १३ कोटी रुपयांची कर्जे देणार आहे. गेल्या महिन्याच्या अखेरीपर्यंत बँकेकडे कर्जासाठी ३० हजार अर्ज आलेले होते. अर्जांची तपासणी सध्या चालू असून मार्चअखेर २ ते २॥ कोटी रुपयांची कर्जे मंजूर करण्यात येतील असा अंदाज आहे. एप्रिल-अखेर सर्व अर्ज निकाली काढण्यात येतील. मगच नवे अर्ज दाखल करून घेतले जातील.

बीज कामगारांच्या संपाचा परिणाम—महाराष्ट्र राज्य बीज बोर्डाच्या कामगारांनी गेले कित्येक दिवस आपल्या मागण्यांसाठी संप पुकारलेला आहे. मोठ्या शहरांतून संपाचा परिणाम दिसून येत नसला तरी ग्रामीण भागातील शेतीवर त्याचा परिणाम होऊ लागला आहे. बीज नसल्यामुळे पाणी उपसण्याचे पंप बंद पडू लागले आहेत. डहाणू तालुक्यातील रब्बी पिकांपैकी व चिकूच्या फळांपैकी ३० टक्के पिकाला पाण्याच्या अभावी धोका पोचत आहे.

समाजशिक्षणमालेचे प्रकाशन आपली चलनी नोट

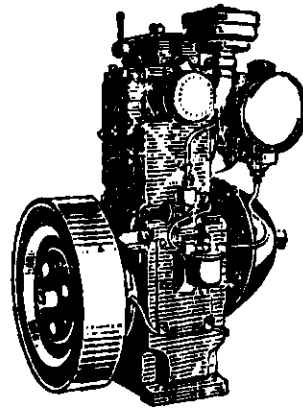
लेखक : श्री. श्री. वा. काळे, संपादक, 'अर्थ'
किंमत ५० पैसे. २०-२-६७ रोजी प्रसिद्ध झाले.

धूर म्हणजेच
संकटाचा
आमंत्रण...

परंतु
किलोस्कर डिझेल इंजिन
वापरण्याने धूरही होत नाही व
संकटेही उपस्थित होत नाहीत...

वटुभा, प्रत्येक कोणत्याही
कसती किलोस्कर डिझेल
इंजिनचा मालक असतो.

शेतकरी व वसाहतदार घांटा भरपूर
पैसा मिळविण्यास मदत करणारी,
असा लौकिक या अति उत्कृष्ट असा
किलोस्कर डिझेल इंजिनच्या कार्ब-
इमतेमुळे संपादन केला आहे.
विमत्रासाची व अजोड कार्यक्षमता
आपल्या उत्पादनांत अधिक भर
घालील, शिवाय ती ठिकठिकाणी
सहजपित्या हलकित्या येतात, इतकेच
नव्हे तर त्यातील यांत्रिक सुटे भाग
बदलण्यास आपल्याला कुमानवही
अवलंबून राहाण्याची गरज पडत
नाहीं. यितीनंतरची सेवा व सुटे भाग
मिळण्याची हमी दिली जाते. ती
निराळीच.

किलोस्कर

डिझेल इंजिन्स

३ ते १५ हॉर्स पॉवर

किलोस्कर ऑइल इंजिन्स लिमिटेड.

एडिफायन्स रोड, पुणे-३ (महाराष्ट्र)

TOM & BAY

KO. 451A 1968

अर्थ

बुधवार, १५ मार्च, १९६७

संस्थापक :
प्रा. वामन गोर्विंद काळे

संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

संस्थानिकांचे तनखे बंद करणे घटनादुरुस्तीविना अशक्य

स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर भारतामधील सुमारे ५०० संस्थानांचे विलीनीकरण घडवून आणण्यात आले. स्वतंत्र भारताचे पहिले गृहमंत्री सरदार वल्लभभाई पटेल ह्यांनी हे काम चातुर्याने आणि क्वचित् प्रसंगी सत्तेचा वापर करून उरकले. संस्थानिकांनी आपले राजेपण आणि आनुवंशिक अधिकार खेड्यावे म्हणून त्यांना तनखा देण्याचे ठरविण्यात आले. घटनेच्या २१९ व्या कलमाप्रमाणे तनखा पद्धतीला मंजुरी देण्यात आली आहे. त्यामुळे संस्थानिकांचे तनखे बंद करण्याचा विचार पुढे आल्यास प्रथम घटना दुरुस्तीचा प्रश्न हाती घ्यावा लागेल. तनख्याबाबत संस्थानिकांशी निरनिराळे करार करण्यात आले आहेत. ज्या संस्थानिकांना दरसाल १० लाखांपेक्षा अधिक तनखा मिळतो त्यांच्या वारसांना मिळणारा तनखा कमी करण्याचा अधिकार मध्यवर्ती सरकारला आहे. तथापि वारसांचा तनखा ठरवितांना सरकार प्रत्येक प्रकरणाची स्वतंत्र तपासणी करील असे ठरलेले आहे. संस्थानिकांना मिळणाऱ्या तनख्यावर कराची आकारणी करता येत नाही. मूळच्या कराराप्रमाणे तनखा घेणारे आता चारच संस्थानिक राहिले आहेत. म्हैसूर, त्रावणकोर, जयपूर व पतियाळा हे ते होत. बाकीच्या संस्थानिकांच्या तनख्यात कमीअधिक कपात करण्यात आलेली आहे. एकूण ११ संस्थानिकांचे तनखे सालिना १० लाखांपेक्षा अधिक होते. त्यापैकी हैदराबाद, बडोदा, ग्वालहेर, इंदोर, जोधपूर, बिकानेर आणि भोपाळ ह्या संस्थानिकांच्या वारसांचे तनखे कमी करण्यात आले आहेत. त्याचा तक्ता असा—

संस्थान	मूळचा तनखा	कमी केलेला तनखा
बडोदा	रु. २६. ५ लाख	रु. १४.५४ लाख
ग्वालहेर	रु. २५	रु. १०
इंदोर	रु. १५	रु. ५
बिकानेर	रु. १७. ५	रु. १०
भोपाळ	रु. ११	रु. ६. ७
हैदराबाद	रु. ४२.८५	रु. २०

संस्थानिकांत श्रीमंतीच्या बाबतीत हैदराबादच्या निझामाचा अनुक्रम पहिला मानला जात असे. आता ऐश्वर्याच्या बाबतीतले पहिले स्थान ग्वालहेरच्या महाराजांना लाभले आहे. ग्वालहेरच्या महाराजांनी आपल्या उत्पन्नापैकी बराचसा भाग चांगल्या भांडवली गुंतवणुकीत खर्च केला आहे असे म्हणतात. १९४९ पासून आतापर्यंत संस्थानिकांच्या तनख्यांत ज्या कपाती करण्यात आल्या त्यामुळे सुमारे ८० लाख रुपयांची बचत झाली

आहे. अकलकोट, नांदगावसारख्या काही संस्थानांचे अधिपति निपुत्रिक वारल्यामुळे आणखी ५०५ लाख रुपयांची बचत झाली आहे. वस्तार, भोपाळ, इंदोर आणि सांगली ह्या संस्थानाधिपतींशी झालेल्या करारात तनख्यांचा फेरविचार करण्याची तरतूद नव्हती. परंतु प्रसंग आला त्या त्या वेळी त्यांच्या वारसांशी विचारविनिमय करून भारत सरकारने तनख्यात कपात केली. भारत सरकारच्या १,८०० कोटी रुपयांच्या अंदाजपत्रकापैकी फक्त ४.७५ कोटी रुपयांची रक्कमच तनख्यासाठी खर्च करावी लागते. गेल्या सार्वत्रिक निवडणुकीत सात आठ घटक राज्यांत काँग्रेसपक्षाला निर्णायक बहुमत मिळालेले नाही. तथापि मध्यवर्ती सरकारात काँग्रेसच सत्तारूढ असल्याने संस्थानिकांना तनखाबंदीची भीती आजच वाटण्याचे कारण नाही. तरीसुद्धा बदलती राजकीय परिस्थिती लक्षात घेऊन उत्पन्नाचे दुसरे मार्ग शोधण्याची जरूरी त्यांना टाळता येण्यासारखी नाही.

ओव्हरड्रॉफ्टची रक्कम परत मागू नका

डाव्या कम्युनिस्ट गटाचे केरळमधील पुढारी श्री. ए. के. गोपालन् ह्यांनी एका मुलाखतीत मध्यवर्ती सरकारशी होणाऱ्या तेढीतील पहिली सूचना दिली आहे. त्यांच्या मताने केरळ राज्याच्या बिकट आर्थिक परिस्थितीला राज्यांतील काँग्रेसपक्षाचा कारभार जबाबदार आहे. १९६० सालापासून केरळ राज्यात काँग्रेसचे मंत्रिमंडळ अगर राष्ट्राध्यक्षांची राजवट चालू आहे. ह्या काळात झालेल्या उधळपट्टीमुळे केरळ अडचणीत आलेले आहे. संयुक्त आघाडीच्या नव्या राजवटीला कारभार चालविता येण्यासाठी, मध्यवर्ती सरकारने केरळ राज्याला रिझर्व्ह बँकेने दिलेली ओव्हरड्रॉफ्टची रक्कम परत मागू नये अशी सूचना त्यांनी केली आहे. केरळ राज्याच्या विगरराजपत्रित नौकरांना घाव्याच्या वाढत्या महागाई भक्ष्यापोटी व स्वस्ताईने तांदूळ विकण्यासाठी राज्य सरकारला ४० कोटी रुपयांची तूट भासत आहे.

चहाचे उत्पादन फाजील होण्याचा इपारा

चहाच्या उत्पादनाची आणि खपाची आजची प्रवृत्ती लक्षात घेता, १८७५ च्या सुमारास दरसाल १,००,००० ते २,००,००० टन चहाचे उत्पादन फाजील ठरेल, असा एफ. ए. ओ. च्या बैठकीत संयुक्त राष्ट्र संघटनेचे एक शेतीतज्ज्ञ, डॉ. ए. व्हिटन ह्यांनी इशारा दिला. गेल्या वर्षी चहाच्या किंमतीची घसरणुंडी थाबली नाही; जागतिक उत्पादन मात्र २% वाढले.

मोटारींच्या सुट्या भागांच्या निर्यातीसाठी प्रयत्न

एजिनिअरिंग एक्सपोर्ट प्रमोशन कौन्सिल ऑफ इंडिया आणि मोटार कारखान्याची अखिल भारतीय संघटना ह्यांनी मिळून आपले एक प्रतिनिधी मंडळ परदेशांच्या दौऱ्यावर पाठविले आहे. त्याच्या दौऱ्यात आग्नेय आशियातील सिंगापूर, इंडोनेशिया, कुआलालंपूर, बँकॉक आणि हाँगकाँग ह्या देशांचा समावेश करण्यात आला आहे. गेल्या काही वर्षांत भारतामधील मोटारी तयार करण्याच्या धंद्याची वाढ झाली आहे. मोटार कारखान्यात तयार होणाऱ्या मोटारीच्या सामानासाठी आणि सुट्या भागांसाठी वरील देशात बाजारपेठ मिळण्याची शक्यता अजमावण्याचा प्रयत्न मंडळ करणार आहे. त्याच्या दौऱ्याचा हेतू विक्री वाढविण्याचा व बाजारपेठेचा अभ्यास करण्याचा आहे. मंडळ सीलोनमधील बाजारपेठ मिळविण्याचा प्रयत्नही करणार आहे. भारतात तयार होणाऱ्या मालाबद्दल ग्राहकांचा विश्वास संपादन करणे अगत्याचे असल्याने मालाच्या दर्जाबद्दल अधिक काळजी घेण्याची आवश्यकता मंडळाने प्रतिपादन केली आहे. १९६५ साली भारतामधील मोटार कारखान्यांनी मोटारीचे सुटे भाग व इतर सामान मिळून ६० कोटी रुपयांचा माल तयार केला होता. ह्या मालापैकी अवघा ६० लाख रुपयांचा माल परदेशात निर्यात करण्यात आला. चालू वर्षी एकूण उत्पादनाच्या १० टक्के माल परदेशी निर्यात करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले आहे. ह्याच म्हणजे १९६५ साली भारताने सीलोनला ४ लाख २९ हजार, ८०५ रुपयांचे सुटे भाग निर्यात केले. सीलोनमधील मोटार धंद्यातील आयात-व्यापारी व कारखानदार, त्याचप्रमाणे सीलोन सरकारचे वाहतूक मंडळ ह्यांच्याशी प्रतिनिधी मंडळाने वाटाघाटी केल्या.

अन्नासाठी जपानची भारताला मदत

हिंदमधील अन्नधान्याची टंचाई दूर करण्यातील मोठा वाटा आतापर्यंत अमेरिकेने उचललेला आहे. तथापि, सुद्ध अमेरिकेतील अन्नधान्याच्या साठ्यावरच अलीकडे खूप ताण पडला आहे आणि टंचाई असलेल्या देशांनी स्वतःचे अन्नधान्याचे उत्पादन वाढविण्याचे प्रयत्न जाहीर केले पाहिजेत, असा आग्रह अमेरिकेने धरला आहे. त्याबरोबरच हिंदला इतर सधन देशांनीही मदत केली पाहिजे असे अमेरिकेचे म्हणणे आहे. अलीकडे रशियाने भारताला २ लाख टन गहू पाठविण्याचे कबूल केले व त्यातील काही हजार टन गहू तातडीने धाडण्यातही आला आहे. आग्नेय आशियातील देशांत कम्युनिस्टांचा शिरकाव होऊ नये म्हणून अमेरिकेने व्हिएटनाममधील युद्ध चालविले आहे. आशियातील देशांना अमेरिकेकडून मिळणारी आर्थिक मदत ह्याच हेतूने प्रेरित झालेली आहे. गेल्या महायुद्धानंतर जपानमध्ये अमेरिकेचा प्रभाव वाढलेला आहे. तेव्हा

अमेरिकेने भारताला देण्यात यावयाच्या मदतीचे स्वरूप आंतरराष्ट्रीय असावे अशी भूमिका घेतल्यावर जपानला तिकडे काणाडोळा करता येण्यासारखा नव्हता. जपानच्या परराष्ट्र-खात्याने भारताला अन्नासाठी ७० लाख डॉलर्सची मदत करण्याचा निर्णय घेतला आहे. जपानच्या परराष्ट्रखात्याने मुळात २.५ कोटी डॉलर्सची मदत देण्याची सूचना केली होती. परंतु जपानच्या अर्थखात्याने मदतीची रक्कम कमी करून ७० लाख डॉलर्स केली आहे. सुद्ध भारताने आपले अन्न-धान्याचे उत्पादन वाढविण्याची पराकाष्ठा करावी अशी जपानचीही भूमिका आहे. त्यामुळे ह्या मदतीचा उपयोग करून भारताने स्वतांची आयात करावी व शेतीच्या सुधारणेची कामे करावी अशी अपेक्षा करण्यात येत आहे. जपानच्या ह्या मदतकर्जाची मुदत १५ वर्षांची असून त्यावर ५.७५ टक्के दराने व्याज आकरण्यात यावयाचे आहे.

कोऑपरेटिव्ह मार्केटिंग संस्थांबाबत काही शिफारसी

कोऑपरेटिव्ह मार्केटिंग संस्थांना बळकटी आणण्यासाठी दातवाला कमिटीने आपल्या अहवालात काही शिफारसी केल्या आहेत. ह्या संस्थांना कमी मुदतीसाठी वापरवयाच्या खेळत्या भांडवलाची अडचण पडते असा अनुभव येतो. संस्थांची ही गरज भागविण्यासाठी पी. एल. ४८० करारामुळे उभा राहणाऱ्या पैशातून काही तरतूद करता येईल काय हे पाहण्याचे आवाहन कमिटीने मध्यवर्ती सरकारला केले आहे. कमिटीने आपला अहवाल नुकताच सादर केला आहे. कमिटीच्या अंदाजाप्रमाणे सर्वसामान्य प्राथमिक सहकारी मार्केटिंग सोसायटीला पुरेशी व्यापारी उलाढाल करण्यासाठी २ लाख रुपये भांडवलाची आवश्यकता असते. त्यापैकी कमीत कमी १ लाख रुपयाचे भांडवल सरकारने पुरवावे आणि बाकीचे सोसायटीने जमवावे अशी सूचना करण्यात आली आहे. प्रत्येक सहकारी मार्केटिंग सोसायटीला इतक्या भांडवलाचा पुरवठा झाला तर त्या बळकट पायावर उभ्या राहू शकतील असे कमिटीचे म्हणणे आहे. स्टेट बँकेने सरकारशी विचारविनिमय करून सोसायट्यांना योग्य तितका पैसा पुरविण्यासाठी व्यवस्था करावी अशीही एक शिफारस कमिटीने केली आहे. स्टेट बँकांना ह्या कामासाठी लागणारा पैसा रिझर्व्ह बँकेने कर्जाऊ देण्याची सोय करता आल्यास पाहावी असे सुचविण्यात आले आहे. ह्याशिवाय आणखी काही शिफारसी करण्यात आल्या आहेत. त्यात एक महत्त्वाची शिफारस अशी आहे की शेतीला बी-बियाणांचा पुरवठा करण्याचे काम सोसायट्यांनी करावे. त्याचप्रमाणे शेतकऱ्याला लागणारा रोजखपाचा मालही त्यांनी पुरवावा. ज्या ठिकाणी सहकारी संस्था चांगले काम करित आहेत त्या ठिकाणचा स्वताचा पुरवठा खाजगी एजंटानी न करता सहकारी संस्थां-मार्फतच करण्यात यावा.

खडकवासला - पानशेत धरणांच्या पुनर्बांधणीची प्रगती

महाराष्ट्र राज्य सरकारने नियुक्त केलेल्या उच्चाधिकार तंत्रज्ञ समितीने शिफारस केल्याप्रमाणे जो निर्णय घेण्यात आला त्याप्रमाणे १९६४ सालापासून सुरू झालेल्या व हल्ली चालू असलेल्या कामाचा तपशील येथे दिला आहे.

खडकवासला धरण

खडकवासला जुन्या दगडी धरणाची वाहून गेलेली भिंत पुनः बांधून सर्व धरणाची उंची पूर्वीपेक्षा ६ फुटांनी वाढविण्याचे काम पुरे झाले आहे.

पूर्वाची विश्वेश्वरअय्या गेट्स व सांडपाण्याचा इतर भाग पाडून त्या जागी जास्त बळकट बांधकाम ५०० फूट लांबीचे बांधून त्यावर ४० × १४ अशा मापाची फिरती गेट्स बसविण्याचे ठरले. त्यापैकी खालचे बांधकाम पुरे होऊन गेट्स बसविण्याचे काम चालू आहे.

ह्या सांडीच्या पलीकडे १,००० फूट मातीचा भराव घालून १९६१ सालासारखा अचानक महापूर आल्यास बाकीचे बांधकाम शाबूत राहील अशी तजवीज केलेली आहे.

जुन्या दगडी धरणाला खालच्या बाजूने मातीचा पाण्याच्या लेव्हलपर्यंत टेकू देऊन त्यावर रस्ता करणे, हे काम चालू आहे.

पानशेत धरण

वाहून न गेलेल्या धरणाच्या मातीचे भरावाच्या दोन्ही बाजूंचे उतार बळकट करून व पडलेल्या खिंडारानजिक जरूर तो भाग पाडून पुन्हा बळकट करण्याचे काम चालू आहे, ते १९६९ पर्यंत पुरे होईल.

डावीकडच्या वाहून गेलेल्या भागांत खडक वर असल्याने तेथे दगडी बांधकाम करून त्यांत एक पॉवर हाउसकडे जाण्यास फाटक व पाणी सोडण्यासाठी दोन लोखंडी नळ्या टाकाव्या; धरणाचे खालचे बाजूस एक पॉवर हाउस बांधून त्यात पानशेत व वरसगाव ह्या दोन्ही तलावांचे पाणी घेण्याची बोगद्यांतून सोय करावी, अशी योजना आहे. ह्यापैकी पॉवरहाउसची खोदाई पुण्या सोलीइतकी जाईपर्यंत पूर्वी वाहून गेलेला बोगद्याचा भाग व हल्ली ज्यातून सर्व पाणी काढून दिले आहे तो बंद करता येत नाही. १९६९ च्या पावसाळ्यापर्यंत सर्व ११००० दशलक्ष घनफुटांचा साठा पुरा होईल. त्यानंतर लगेच वरसगावच्या १३००० दशलक्ष घनफूट साठ्याच्या तलावाचे काम सुरू करण्याची तयारी करण्यात येत आहे.

अंडव्होकेट जनरलचा राजिनामा मद्रास राज्याचे अंडव्होकेट जनरल श्री. मोहन कुमार मंगलम ह्यांनी आपल्या जागेचा राजिनामा दिला आहे. नव्याने अधिकारावर येणाऱ्या सरकारच्या मजीवर त्यांना पुन्हा नेमणे अगर न नेमणे अवलंबून आहे.

पाकिस्तानच्या पंचवार्षिक कार्यक्रमासाठी मदत

पाकिस्तानच्या तिसऱ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमातील दुसऱ्या वर्षासाठी जपान ३ कोटी डॉलर्सचे कर्ज देणार आहे. ह्या संबंधीच्या करारावर टोकियो येथे नुकत्याच सह्या करण्यात आल्या. पूर्व पाकिस्तानांत चितगांव येथे एक पोलादाचा कारखाना काढण्यासाठी आणि पूर्व पाकिस्तानांतच आणखी एका ठिकाणी खताचा कारखाना काढण्यासाठी कर्जाचा उपयोग करण्यात येणार आहे. त्याशिवाय पाकिस्तानातील मध्यम व छोट्या उद्योगधंद्यांना मदत देण्यासाठीही कर्ज वापरण्यात येईल. कर्जापैकी दोन तृतीयांश रकम १५ वर्षे मुदतीने देण्यात आली आहे. परंतु ही मुदत ५ वर्षे वाढविण्याची सवलत ठेवण्यात आली आहे. एक तृतीयांश रकम १८ वर्षांच्या मूळ मुदतीने व ५ वर्षांच्या सवलतीच्या मुदतीने देण्यात आली आहे. व्याजाचा दर ५.७५ टक्के आहे. जपानने पाकिस्तानला आतापर्यंत १६.६ कोटी डॉलर्स कर्ज दिले आहे.

ब्रिटनमध्ये विद्यार्थ्यांच्या फीत वाढ

ब्रिटिश सरकारने विद्यापीठांतून व कॉलेजांतून शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या फीत वाढ केल्यामुळे विद्यार्थीवर्गांत असंतोष पसरला आहे. फीवाढीविरुद्ध विद्यार्थ्यांनी प्रचंड निदर्शने केली आणि १० डाऊनिंग स्ट्रीट ह्या लंडनमधील पंतप्रधानांच्या निवासस्थानी जाऊन २॥ लाख सद्यांचा अर्ज दिला. फीवाढ करताना विद्यापीठांच्या अधिकाऱ्यांचा सहा न घेता ती ८० पौंडांवरून एकदम २५० पौंडांपर्यंत वाढविण्यात आली. अविकसित देशांतून ब्रिटनमध्ये शिक्षणासाठी आलेल्या विद्यार्थ्यांना तर फीवाढ फारच जाचक होणार आहे. ह्यासंबंधी ब्रिटिश पार्लमेंटमध्ये झालेल्या चर्चेच्या वेळी एका सभासदाने अशी टीका केली की, सरकारच्या ह्या धोरणामुळे अप्रगत देशांतील विद्यार्थ्यांचा ओढा रशिया व इतर कम्युनिस्ट देश ह्यांच्याकडे वळेल.

निझामाच्या तनख्यात कपात

नुकतेच पैगंबरवासी झालेले हैदराबादचे निझाम जगातील एक अतिशय धनवंत म्हणून प्रसिद्ध होते. पण आता त्यांच्या गादीवर आलेल्या त्यांच्या नातवाच्या मताने निझामसाहेब इतके श्रीमंत नाहीत असे जाहीर केले गेले आहे. नव्या निझामाचे नाव नबाब मीर बरकत अलीखान बहादुर असे आहे. सन १७१२ साली पहिल्या निझामाने स्वतंत्र राज्य स्थापन केले. गादीवर आलेले नवे निझाम ८ वे आहेत. त्यांना भारत सरकारने मान्यता दिली असून त्यांचा वार्षिक तनखा २० लाख रुपये ठरविण्यात आला आहे. दिवंगत झालेल्या निझामांचा तनखा ५० लाख रुपये होता. त्याशिवाय आंध्र सरकार त्यांना २५ लाख रुपये देत असे. १९४८ मध्ये हैदराबाद संस्थान भारतात विलीन झाल्यावर त्यांचा सारावसुलीचा हक्क रद्द झाला. त्यांच्या बदला आंध्र सरकार वरील रकम देत होते.

वाढत्या लोकसंख्येमुळे राहणीचे मान खालावले

दिल्ली येथे आझाद स्मारक व्याख्यानमालेत बोलताना डॉ० पॉलिंग ह्या अमेरिकन शास्त्रज्ञाने भारतामधील सध्याच्या परिस्थितीचे काहीसे निराशाजनकपणे वस्तुस्थितिनिदर्शक चित्र रेखाटले आहे. डॉ० पॉलिंग ह्यांनी रसायनशास्त्राचे नोबेल पारितोषक मिळविलेले आहे. आपल्या भाषणात ते म्हणाले की, १९५० ते १९६१ ह्या काळात भारतामधील लोकसंख्या १० टक्क्यांनी वाढली आहे. त्यामुळे १८ वर्षापूर्वी लोकांची जी परिस्थिती होती त्यापेक्षाही आजची परिस्थिती अधिक खालावलेली आहे. सध्या भारत अन्नधान्याच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण नसल्याने त्याला धान्यासाठी परदेशांवर अवलंबून राहावे लागते. त्यामुळे परदेशांचे दडपण भारतावर पडते. आधुनिक बैबकीय-शोधांचा वापर करून गेल्या १२ वर्षांत ५ कोटी जादा लोकांना जगविण्यात आले. त्यामुळे खाणाऱ्या तोंडांत इतकी मोठी भर पडली. ह्या काळात दर हजारी मृत्यूचे प्रमाण २७ पासून १८ पर्यंत खाली आले. दर हजारी जननाचे प्रमाण मात्र ४० इतके स्थिरच राहिले. काही थोड्या पिढ्यांतच भारताची सध्याची ५० कोटींची लोकसंख्या ४० कोटीवर आणण्यात आली पाहिजे. त्यासाठी कुटुंबनियोजनाचा कार्यक्रम अंमलात आणला पाहिजे. सरकारतर्फे जी आकडेवारी देण्यात येते त्यावरून असे दिसते की, १९४८ ते १९६६ च्या दरम्यान हिंदी लोकांचे राहणीचे मान राष्ट्रीय उत्पन्नात वाढ होऊनही अधिकच खालावले आहे. चलनवृद्धीचा हा परिणाम आहे. लोकांच्या खरेदीशक्तीत घट झालेली आहे. कारण, लष्करावरील खर्चात अलीकडे खूपच वाढ झालेली आहे. शास्त्रीय ज्ञानाचा उपयोग करून भारताची लोकसंख्या ४० कोटीपर्यंत खाली आणता येणे शक्य आहे.

भारतच काय पण अमेरिका आणि ब्रिटनलाही लोकसंख्येची अंतिम मर्यादा ठरवावी लागणार आहे. कारण, ह्या देशामधील सध्याच्या लोकसंख्येला सुखी जीवनाचा लाभ करून देण्यासाठी आवश्यक असलेली नैसर्गिक संपत्ति उपलब्ध नाही. अमेरिकेत राष्ट्रीय उत्पन्नात वाढ होत असली तरीसुद्धा श्रीमंत अधिक श्रीमंत होत चालले असून गरीब आणखीच गरीब होत आहेत. पं. नेहरूंना साम्राज्यवादचा आणि माणसाने माणसाच्या चालविलेल्या पिढवणुकीचा तिटकारा होता. असे असले तरी भारताला दक्षिण अमेरिकेतील देशांपासून शिकण्यासारखे आहे. ह्या देशांत प्रथम काही थोडे परदेशीय भांडवल गुंतविण्यात आले. परंतु नंतर देशांतर्गत भांडवलाच्या संचयात अधिकाधिक प्रमाणात वाढ होत असलेली तेथे दिसून येते. ह्या देशांच्या भरभराटीचा फायदा इतर परदेशांनाही झालेला आहे. काही बाबतीत स्वीडन आणि नॉर्वे ह्या देशांचे उदाहरणही भारताने लक्षात ठेवण्यासारखे आहे. ह्या देशातील कायद्याप्रमाणे कोणत्याही परकीय नागरिकाला उद्योगधंद्यात मालकी हक्क

संपादन करता येत नाहीत; इतकेच नाही, तर एखादा स्वीडीश अगर नॉर्वेजियन नागरिक जर कायमचा परदेशात राहणारा असेल तर त्यालासुद्धा अशी मालकी संपादन करता येत नाही. साक्षरतेचा प्रसार हा उत्पादनाच्या वाढीसाठी अत्यंत आवश्यक आहे. परंतु, भारत सरकारने साक्षरतेचा प्रसार करण्यासाठी पुरेसे प्रयत्न केले नाहीत. ह्या बाबतीत क्यूबाचे उदाहरण मार्गदर्शक ठरण्यासारखे आहे. कॅस्ट्रोची राजवट सुरू झाली तेव्हा त्या देशातील ४० टक्के लोकच साक्षर होते. पण नव्या राजवटीने हे प्रमाण आता ९० टक्क्यांवर आणले आहे.

हिंदी मालाची परदेशांत चांगली प्रसिद्धी पाहिजे

सिमन्स ह्या जर्मन कंपनीचे डायरेक्टर मि. हॉसमन अलीकडे भारतात येऊन गेले. जर्मनीमधील बाजारपेठेसंबंधी बोलताना ते म्हणाले की ही बाजारपेठ कोणत्याही देशाच्या मालाला खुली आहे. परदेशांच्या बाजारपेठांसंबंधी भारताने संशोधन केले पाहिजे आणि अद्ययावत पद्धतीचा नमुनेदार माल त्या पेठांतून पाठविला पाहिजे. हिंदूने आपल्या मालाची अधिक चांगली प्रसिद्धी केली पाहिजे. त्यासाठी जाहिरातींच्या माध्यमाचा मोठ्या प्रमाणावर उपयोग करण्यात आला पाहिजे. भारतामधील मजुरीचे दर हे युरोपच्या मानाने कमी असल्याचे सांगण्यात येते. पण व्यवहारात तसे आढळत नाहीत. पश्चिम युरोपात खेपण्यासारखा माल तयार करण्याचे कामी पश्चिम जर्मनी हिंदी कारखानदारांशी सहकार्य करण्यास तयार आहे. हिंदू व जर्मनी ह्यांच्या सहकार्याने चाललेला सिमन्स हा सर्वांत मोठा कारखाना असून त्यात ३,५५० कामगार आहेत. त्यांपैकी अवघे २४ जर्मन आहेत.

शेतकऱ्यांना सधन शेतीचे शिक्षण

मध्यवर्ती सरकारच्या अन्न व शेती खात्याने शेतकऱ्यांना सधन शेतीचे सशास्त्र शिक्षण देण्यासाठी अनेक केंद्रे उभारण्याचे ठरविले आहे. शेतकऱ्यांना आधुनिक सधन शेतीचे शिक्षण दिल्याखेरीज अन्नधान्याच्या उत्पादनात वाढ होणार नाही ह्याची जाणीव आता तीव्रतेने झालेली आहे. १९६७-६८ मध्ये अशा प्रकारची ५ केंद्रे निरनिराळ्या राज्यांत स्थापन करण्यात येणार आहेत. ज्या राज्यांनी एकापेक्षा अधिक पिके घेण्याच्या योजना आखल्या आहेत त्या राज्यांतून १९६८-६९ सालात अशा प्रकारची २५ केंद्रे स्थापन करण्याचा सरकारचा मानस आहे. प्रत्येक शिक्षण केंद्रासाठी ६ लाख रुपये खर्च येणार असून तो भारत सरकार करणार आहे. १९६७-६८ सालात गुजरात राज्यात दोन केंद्रांची स्थापना करण्यात येणार आहे.

स्विस बँकांचे 'नंबरी' ठेवीदार

“केवळ पैसे आहेत, म्हणून सुख मिळत नाही. पण ते स्विस बँकेत ठेवले, तर मात्र हमखास ते मिळते.” अशी एक जर्मन म्हण आहे.

झुरिच (स्वित्झरलंड) चा आर्थिक केंद्र ह्या दृष्टीने जगात न्यूयॉर्क आणि लंडन ह्यांच्या खालोखाल अनुक्रम लागतो. तेथील बँकांत परदेशीयांच्या फार मोठ्या ठेवी असतात आणि त्या बँकांनी पैसेही जगभर गुंतविलेले असतात. स्वित्झरलंडमधील बँकिंगचा कायदा ह्याला पोषक असाच आहे. इतर देशांतील लोकांनी वाममागिने कमाविलेला पैसा स्विस बँकांत सुरक्षित राहतो, ह्याबद्दल अमेरिका व युरोपातील देश आता जोराच्या तक्रारी करू लागले आहेत. “आर्थिक चाचेगिरीसाठी स्वित्झरलंडचा आसरा म्हणून अधिकाधिक उपयोग केला जाऊ लागला आहे” असे लंडनच्या फिनॅन्शियल टाइम्सने नुकतेच म्हटले आहे. स्वित्झरलंडजवळ स्वतःची नैसर्गिक संपत्ती नाही, बंदरे नाहीत, मोठी फौज नाही; तरीसुद्धा इतरांच्या पैशाची व्यवस्था ठेवून स्वित्झरलंड हा एक बलशाली देश झाला आहे.

परदेशीयांच्या ठेवीवर स्विस बँका व्याज देत नाहीत. काही ठेवीवर तर त्या द. सा. द. श. एक ह्या दराने चार्ज लावतात. स्वित्झरलंडमध्ये प्रत्येक १,२०० नागरिकांगणिक एक बँक कचेरी आहे. स्विस बँकांची बळकटी, सुरक्षितता, गुप्तता, परंपराप्रियता, ह्याचबरोबर त्यांची नंबर दिलेली खाती ही त्यांच्या आकर्षकतेची प्रमुख कारणे आहेत. ठेवीदाराचे नाव बँकेच्या दोन किंवा तीन अधिकाऱ्यांसेरीज कुणालाही कळू शकत नाही. त्यामुळे किती तरी लबाड आणि बदमाश लोक स्विस बँकेत पैसे ठेवतात. त्याची माहिती परदेशीय पोलिसांना देण्यास स्विस बँका स्पष्ट नकार देतात.

हे 'नंबरी' खाते उघडावयाचे झाल्यास प्रथमच किमान ७५,००० रुपये तरी ठेवावे लागतात.

खाते उघडण्यापूर्वी, ठेवीदाराने पैसे चोरून आणलेले नाहीतना, ह्याची बँका खात्री करून घेतात; कर चुकविण्याचा आपला उद्देश नसल्याचे ठेवीदार लिहून देतात. शंकास्पद ठेवीदारांच्या ठेवी घेणाऱ्याही कित्येक बँका आहेत.

परदेशी ठेवीदारांना स्वतःच्या नावाने खाते उघडता येते; त्यांना तसे नको असेल तर त्यांना ओळखीचा नंबर दिला जातो. हा नंबर म्हणजेच त्यांची सही! पत्रव्यवहार गुप्त भाषेत केला जातो आणि खास जासुदांच्या द्वारा हाताने ठेवीदाराकडे टपाल पोचविले जाते. बँकेत जाण्यासाठी खास चोरदरवाजे आहेत; शेजारच्या इमारतीतून बँकेत जाण्यासाठी भुयारातून वाटा आहेत. ठेवीदाराशी बोलणी करण्यासाठी आवाज बाहेर जाऊ शकणार नाही अशा बंदिस्त खोल्यांचा उपयोग केला जातो.

अण्वस्त्रे व पश्चिम जर्मनी—ज्या देशांजवळ अण्वस्त्रे नाहीत त्यांच्या सुरक्षिततेची योग्य हमी मिळाल्याखेरीज पश्चिम जर्मन सरकार अण्वस्त्रप्रसाराला आळा घालण्यासंबंधीच्या कोठल्याही करारावर सही करणार नाही असे घोषित करण्यात आले आहे. त्याशिवाय अणुविज्ञान संशोधन आणि अणुविज्ञानाचा शांततामय उपयोग ह्या बाबतीतही पश्चिम जर्मन सरकारला स्वातंत्र्य पाहिजे आहे. जिनीव्हा येथे सुरु झालेल्या निशस्त्रीकरण परिषदेला उद्देशून हे धोरण ठरविण्यात आले आहे.

कॅनडाची भारताला मदत—कॅनडा व भारत ह्यांनी परस्परात एक आर्थिक करार केला आहे. कराराला अनुसरून कॅनडा भारताला १ कोटी, १८ लाख, ५० हजार डॉलर्सचे बिनव्याजी कर्ज देणार आहे. कर्जाचा उपयोग करून भारताने औद्योगिक कच्च्या मालाची आयात करावयाची आहे. कॅनडाने भारताला सतत मदत करण्याचे जे धोरण स्वीकारले आहे त्याचाच भाग म्हणून हा करार झाला आहे.

कारखान्यांना गॅसचा पुरवठा—अंकलेश्वर येथील तेल-विहिरीतून मिळणाऱ्या खनिज गॅसचा पुरवठा बडोदा म्युनिसिपल कॉर्पोरेशनला आणि इतर उद्योगधंद्यांना करण्यात येणार आहे. गॅस पुरविण्यासाठी लागणारे नळ घालण्याचे काम ह्यापूर्वीच पूर्ण करण्यात आले आहे. गॅसच्या पुरवठ्यावर नियंत्रण ठेवणारी व त्याची मोजदाद करणारी यंत्रसामग्री परदेशांतून मागविण्यात आली आहे. तिची उभारणी झाल्यावर पुरवठा सुरु होईल.

Statement about ownership and other particulars about newspaper 'ARTHA' to be published in the first issue every year after last day of February.

FORM IV

(See Rule 8)

1. Place of publication **823, Shivajinagar, Poona 4**
2. Periodicity of its publication **Fortnightly**
3. Printer's name **S. V. Kale.**
Nationality **Indian**
Address **823, Shivajinagar, Poona 4**
4. Publisher's name **S. V. Kale**
Nationality **Indian**
Address **823, Shivajinagar, Poona 4**
5. Editor's name **S. V. Kale**
Nationality **Indian**
Address **823, Shivajinagar, Poona 4**
6. Names and addresses of individuals who own the newspaper and partners or shareholders **S. V. Kale**
823,
holding more than one per **Shivajinagar,**
cent of the total capital **Poona 4**

I, **Shripad Vaman Kale**, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date **1-3-1967**

S. V. Kale
Signature of Publisher.

नेत्रवैद्यकासाठी संशोधन केंद्र

ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ह्या संस्थेतर्फे दिल्ली येथे नेत्रवैद्यकासंबंधी संशोधन करणारे एक केंद्र स्थापन करण्यात येणार आहे. संशोधनकेंद्राला डॉ. राजेंद्रप्रसाद ह्यांचे नाव देण्यात येईल. नेत्रवैद्यांना व नेत्रवैद्यकासाठी लागणाऱ्या इतर मदतनिशांना शिक्षण देण्याचे कार्यही केंद्रांत करण्यात येणार आहे. नेत्ररोगांचे निदान करण्यासाठी आणि ते बरे करण्यासाठी लागणारी उपकरणे तयार करण्याचे काम केंद्र हाती घेणार आहे. नेत्ररोग्यांसाठी १५० खाटांचे एक इस्पितळ चालविण्यात येणार आहे. त्याशिवाय एक डोळ्यांची बँकही उघडण्यात येणार आहे. नेत्रांचे आरोग्य राखण्यासाठी कोणते उपाय करावे त्याचे प्रशिक्षण देण्याची सोय केंद्रांत करण्यात येणार आहे. अंधांना शिक्षण देऊन स्वतःच्या पायावर उभे करण्यासाठी एक स्वतंत्र विभाग उघडण्यात येणार आहे.

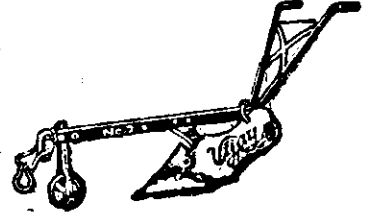
बंगालमधील तांदळाच्या किमती घटल्या

कलकत्त्यात सार्वत्रिक निवडणुका होण्यापूर्वी रोज खपाच्या वस्तूंच्या किमतींनी उच्चांक गाठला होता. परंतु डाव्या गटाचे मंत्रिमंडळ अधिकारावर येण्याची चिन्हे दिसू लागताच किमती घसरण्यास सुरवात झाली आहे. तांदूळ, मोहरीचे तेल, वनस्पतीचे तूप, बटाटे, इत्यादींच्या किमती घसरण्याची प्रवृत्ति स्पष्टपणे दिसून येत आहे. डाव्या गटाचे मंत्रिमंडळ अधिकारावर आल्यास ते वाढत्या किमती रोखण्यासाठी व साली आणण्यासाठी कडक उपाययोजना करील अशी भीती व्यापाऱ्यांना वाटत आहे. त्यामुळे ते जवळचा साठा बाजारात आणू लागले असावेत. निरनिराळ्या जातीच्या भाताच्या किमती मणामागे ५ रुपयांनी उतरल्या आहेत. फेब्रुवारी महिन्याच्या अखेरीस बाजारभाव २० ते २२ रुपये मण होता. पण हीही किंमत सरकारने ठरविलेल्या वसुलीच्या किमतीपेक्षा अधिकच आहे.

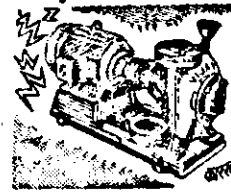
उत्तर विहण्टनामला हवाई मार्गाने पुरवठा

विहण्टनाममध्ये चालू असलेल्या युद्धात उत्तर विहण्टनाम सरकारला चीन व रशिया मदत करीत असतात. परंतु त्या देशांचे आपसात बिनसल्यामुळे रशियाला चीनमधील सुष्कीच्या रस्त्याचे अगर रेल्वेमार्गाने लष्करी साहित्य पाठविणे अवघड जाते. पुष्कळादा पुरवठा अडवून ठेवण्यात येतो. चीनच्या प्रदेशावरून हवाई मार्गाने पुरवठा करण्यासही चीन पुरेसे सहकार्य देत नाही. त्यामुळे रशियाला समुद्रमार्गाने पुरवठा करावा लागतो. अमेरिकेने रशियन बोटी अडविण्याचे ठरविले अगर हेफॉग बंदरात सुकंग पेरले तर हाही मार्ग बंद पडेल. अशा परिस्थितीत अगदी आवश्यक अशी माणसे आणि साहित्य भारत-ब्रह्मदेश-लाओस ह्या हवाई मार्गाने पाठविण्याचा प्रयत्न रशिया करणार आहे. भारतावरून व ब्रह्मदेशावरून वाहतूक करण्याचे हक्क रशियाला आहेतच.

महाराष्ट्र सरकारने
तगाईवर मंजूर केलेले
“विजय” नांगर
वापरा. ४, ६ व ८ बैली
फाळ व सुटे भाग

तसेच विजय सॅट्रिपयुगल पंप्स

विजय पंपिंग सेट
३ ही पंप - २ - ३
५ ही पंप - २ - ३
पैकी कोणताही एक घटक बदलून
विजय - पंप सेट वापरा
एच. वि. इ. ए. लि.
विश्रामबाग, सांगली

१" ते ४" बेल्ट
ड्राइव्ह व
डायरेक्टर
कपल्ड, शिवाय

बोअरिंगचे हॅड पंप्स, हॅड रहाट, इ. इ.

- न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि. -

(विश्रामबाग - सांगली महाराष्ट्र)

३०

वर्षातील आमचे कार्य
आता सर्वत्र आमचीच

— निवड —

दि युनायटेड

वेस्टर्न

बँक लि.

सातारा (महाराष्ट्र)

महागाई भत्त्याच्या वाढीचा नियोजनावर परिणाम

भारत सरकार आणि राज्यसरकारे ह्यांनी आपल्या नौकरांच्या महागाई भत्त्यांत अलीकडे वाढ केलेली आहे. त्यामुळे नियोजन समितीने चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमासाठी लागणाऱ्या पैशा-संबंधी जो अंदाज बांधला होता तो बराचसा चुकू लागला आहे. चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमात वाढलेल्या महागाईभत्त्यासाठी ४२८ कोटी रुपयांची रक्कम खर्च करावी लागणार आहे. कार्यक्रमाचा मसुदा तयार करण्यात आला त्यावेळी महागाईभत्त्यात इतकी वाढ करावी लागेल अशी कल्पना लागलेली नव्हती. कार्यक्रमासाठी लागणाऱ्या पैशावर आता ह्या वाढीव महागाई-भत्त्याचा ताण पडणार असल्यामुळे आर्थिक विकासाच्या कामा-साठी जरूर असणारा पैसा अपुरा पडणार आहे. कार्यक्रमाचा मसुदा प्रसिद्ध झाल्यावर मध्यवर्ती सरकारने वाढीव महागाई-भत्त्याची जी घोषणा केली आहे तीमुळे सरकारी तिजोरीवर १७५ कोटी रुपयांचा बोजा वाढणार आहे. त्याशिवाय १३ राज्यसरकारांनी आपआपल्या नौकरांच्या महागाईभत्त्यात वाढ केली आहे. त्यांच्यापैकी काही सरकारांनी शिक्षकांना व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या नौकरांना यावयाच्या वाढत्या महागाईभत्त्या-पैकी काही हिस्सा देण्याचे मान्य केलेले आहे. राज्यसरकारांनी स्वीकारलेल्या ह्या नव्या जबाबदारीपायी २५३ कोटी रुपये खर्च करावे लागणार आहेत. चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमासाठी लागणाऱ्या पैशांत कपात न करता महागाईभत्त्यांच्या वाढीचा खर्च कसा उभा करावा हा प्रश्न आता नियोजन समितीपुढे उभा राहिला आहे. उत्तर प्रदेश व केरळ सरकारने राज्याच्या नौकरांच्या महागाई भत्त्याबाबत चौकशी करण्यासाठी मंडळे नेमलेली आहेत. मंडळाच्या शिफारसींनी महागाईभत्त्यांचा बोजा आणखी वाढण्याची शक्यता आहे.

सवत्या सुभ्याची पहिली पावले !

केरळ राज्यात कम्युनिस्ट पक्षांच्या नेतृत्वाखाली संयुक्त पक्षोपक्षांचे सरकार अधिकारावर आल्यावर राज्य सरकारचा मध्यवर्ती सरकारशी संघर्ष सुरू होण्याचा संभव दिसू लागला आहे. केरळमध्ये स्वस्त धान्याच्या दुकानातून वाढल्या जाणाऱ्या तांदुळाची किंमत दर किलोग्राम मार्ग १० ते १२ पैशांनी वाढविण्यात आली आहे. केरळचे मुख्यमंत्री श्री. नंबुद्रीपाय ह्यांनी ह्या भाववाढीचे लहरी असे वर्णन केले असून ही भाववाढ म्हणजे सर्व केरळी जनतेचा अपमान आहे असे उद्गार काढले आहेत. भारतामधील सर्वच राज्यात कमीअधिक प्रमाणात तांदुळाची टंचाई आहे. दक्षिण भारतात तांदुळ हेच मुख्य अन्न असल्यामुळे टंचाई अधिक तीव्रतेने जाणवत असते. खुद्द केरळमध्ये पुरेसा तांदुळ मिळत नसल्याने अध्यांसारख्या मुबलक तांदुळ पिकविणाऱ्या राज्यातून केरळला तांदुळचा पुरवठा

करण्याचे प्रयत्न चालू आहेत. पण श्री. नंबुद्रीपाद ह्यांचे समाधान त्यामुळे झालेले दिसत नाही. अधिकार ग्रहण केल्यावर भरविण्यात आलेल्या पहिल्याच सभेत बोलताना त्यांनी भारत सरकारशी करावयाच्या लढ्याची नांदीच म्हटली आहे असे वाटते. श्री. नंबुद्रीपाद म्हणाले की केरळमधील श्रमिक लोक मेहनत करून मिरी आणि इतर पिके घेतात. ह्या पिकांच्या विक्रीमुळे येणारा पैसा मध्यवर्ती सरकार आपल्या विश्वात घालते. पण केरळला पुरेसा तांदुळ मात्र देत नाही. सरकारला तांदुळ देणे जमत नसेल तर केरळीय जनतेच पैसा त्यांनी राज्यसरकारच्या स्वाधीन करावा. मग राज्यसरकार तांदुळ कोठूनही आणण्याची व्यवस्था करील. तांदुळाचा प्रश्न हा काही राज्यसरकारांच्या १३ मंड्यांचा अगर संयुक्त आघा-डीतील ७ पक्षांचा नाही. तो सर्व केरळीय जनतेचा आहे.

अन्नपदार्थ टिकविण्याच्या कारखान्यापुढील प्रश्न

ऑल इंडिया फुड प्रिझर्व्हर्स असोसिएशनची २४ वी वार्षिक परिषद हैदराबाद येथे भरविण्यात आली होती. त्या प्रसंगी बोलतांना प्रो. एम्. एस्. थॅकर म्हणाले की अन्नपदार्थ टिक-विणाऱ्या कारखान्यांनी आपल्या मालासाठी अधिक मागणी उत्पन्न केली पाहिजे. जरूर तर त्यांनी आपल्या स्वतःच्या मालकीच्या फळबागाही तयार कराव्या. अन्नपदार्थ टिकवि-णाऱ्या कारखान्यांनी ह्या बाबतीत जितके कार्य करण्यास पाहिजे तितके केलेले नाही. केरळमध्ये ह्या धंद्याची संघटना नीटशी झालेली नाही. केरळ राज्यात अनेक ठिकाणी माशांचा खत म्हणून उपयोग करण्यात येतो. वास्तविक मासे डबाबंद करून ज्या ठिकाणी त्यांची जरूरी असेल तिकडे पाठविण्यात आले पाहिजेत. त्यामुळे अन्नधान्यावर पडणारा ताण काही प्रमाणात कमी होईल.

लघु उद्योग योजनेत फिल्म स्टुडिओ

मध्य प्रदेश सरकारचा लघु उद्योग योजनेखाली जबलपूर येथे एक फिल्म स्टुडिओ स्थापन केला जाणार आहे.

जीवनावश्यक जिनसांची जगभर वाढ

जीवनावश्यक जिनसांचे बाजारभाव जगातील बहुतेक सर्व देशांत वाढले आहेत. १९६०-६५ मधील ह्या वाढीच्या सरा-सरीपेक्षा जास्त वाढ ६०% देशांतून झाली. १६ देशांत १०% पेक्षा जास्त बाजारभाव वाढले. दक्षिण व्हिएटनाम आणि युरागवे येथील वाढ ६०% एवढी प्रचंड आहे. अर्जेंटिना ब्राझील आणि इंडोनेशिया येथे मात्र भाववाढीची गती कमी झाली आणि अल्जेरिया, कॅनोडिया, इक्वेडोर, फिजी, सोमालिया, आणि युगांडा ह्या देशांत भाव उतरले.

ताजमहालाचे आकर्षण सर्वांत मोठे

परदेशीय हौशी प्रवासी भारतात आल्यामुळे देशाला परदेशीय चलनाची प्राप्ती होते. हौशी पर्यटकांत अमेरिकन प्रवाशांचा भरणा मोठ्या प्रमाणावर असतो. भारतासारख्या प्राचीन पौरात्य देशांतील ऐतिहासिक स्मारके त्यांना आकर्षित करतात. त्याचबरोबर हिमालयाचे दर्शन घेण्यासाठीही ते अतिशय उत्सुक असतात. हिमालय पर्वताची भव्यता अनुभवण्यासाठी त्यांच्यातील पुष्कळजण वेळात वेळ काढून काठमांडूला जातात. तथापि ह्या सर्व ठिकाणांच्या आकर्षणापेक्षा ताजमहाल पाहण्याची उत्कंठा विशेष तीव्र असते. बऱ्याच अमेरिकन प्रवाशांच्या मनात ताजमहाल पाहण्याचे स्वप्न सोंल रुजलेले असते.

सुकानोचे अपत्य

इंडोनेशियाचे प्रेसिडेंट सुकानो ह्यांची पत्नी रत्नसरी देवी ही प्रसूत होऊन तिला कन्या झाली. ६५ वर्षांच्या ह्या नामधारी अध्यक्षाला काढून टाकावे किंवा कसे ह्याची इंडोनेशियन काँग्रेस चर्चा करित होती, त्यावेळी विद्यापीठ इस्पितळात हे अपत्य जन्मले. त्याची आई ही सुकानोची ४ थी पत्नी असून ती २७ वर्षांची आहे. ती पूर्वी टोकियोतील नाइट क्लबात काम करित असे.

चढ्या किमतीमुळे चहाची निर्यात घटली

भारतात तयार होणाऱ्या चहाच्या किमती चढ्या असल्यामुळे अमेरिकेला भारतामधून निर्यात होणाऱ्या चहाच्या निर्यातीत घट झाली आहे. १९६५ मध्ये भारताने २ कोटी १० लाख पौंड चहाची निर्यात केली होती. ह्या वर्षी १ कोटी ६२ लाख पौंड चहाच निर्यात करण्यात आला. अमेरिकेला निर्यात करण्यात येणाऱ्या चहात गेल्या एकदोन वर्षांत वाढ झालेली आहे. पण, ह्या वाढीबरोबर भारताच्या निर्यातीत वाढ झालेली नाही. दरम्यान सीलोनच्या निर्यातीत मात्र वाढ झालेली आहे. ह्याचा अर्थ असा की भारताच्या निर्यातीत झालेली घट सीलोनच्या चहाने भरून काढली आहे. कारण सीलोनचा चहा अमेरिकेला स्वस्त पडतो.

घामाला अमेरिकेत बाजारपेठ

मनुष्याचा घाम एका काटला ३,२७० रु. ह्या दराने अमेरिकेत विकत घेतला जात आहे. अवकाशातील उड्डाणाचे काळात उड्डाण करणाराचा घाम व त्यात वाढणारे जंतू ह्यांपासून होणाऱ्या धोक्याचा अंदाज घेण्यासाठी ह्या घामाचा उपयोग केला जातो. घामाची दुर्गंधी घालविण्यासाठी वापरण्यात येणाऱ्या दुर्गंधीनाशकांचेपेक्षा प्रत्यक्ष घाम १०० पट महाग आहे !

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लिमिटेड

(रजिस्टर्ड ऑफिस : ११७७ बुधवार पेठ, पुणे २)

प्रगतीचे बोलके आंकडे

(आंकडे कोटी रुपयांत)

	१९६३	१९६४	१९६५	१९६६
घसूल मांडवल व गंगाजळी (लार्मोश निधी सोडून)	० ९१	१ १३	१ ३५	१ ५१
ढेवी	२९ ७१	३६ ६३	४४ ९६	५५ ५०
शुंतवणूक	१३ ४०	१६ ३६	१६ ३७	१९ ८४
कर	१४ ३०	१९ १९	२६ ११	३५ ७०
मक्त नफा लक्ष रुपयांत (प्राप्तीकर दिल्यानंतरचा)	११ ००	१३ ३८	१६ ८८	१८ २२
भाग धारकांची संख्या	४,६५३	४,८४२	५,००५	८,००० सुमारे
शाखा	८९	९३	१००	११२

चिं. वि. जोग,
जनरल मॅनेजर.

शं. ल. किल्लोरकर,
अध्यक्ष.

हे पत्र पुणे पेठ सिवाजीनगर घ. नं. ९१५/१ मार्कभूषण छापखान्यात वा वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व 'दुर्गाभिवास' ८२३ सिवाजीनगर (पो. ऑ. देऊन जिमखाना), पुणे ४, येथे प्रसिद्ध केले.